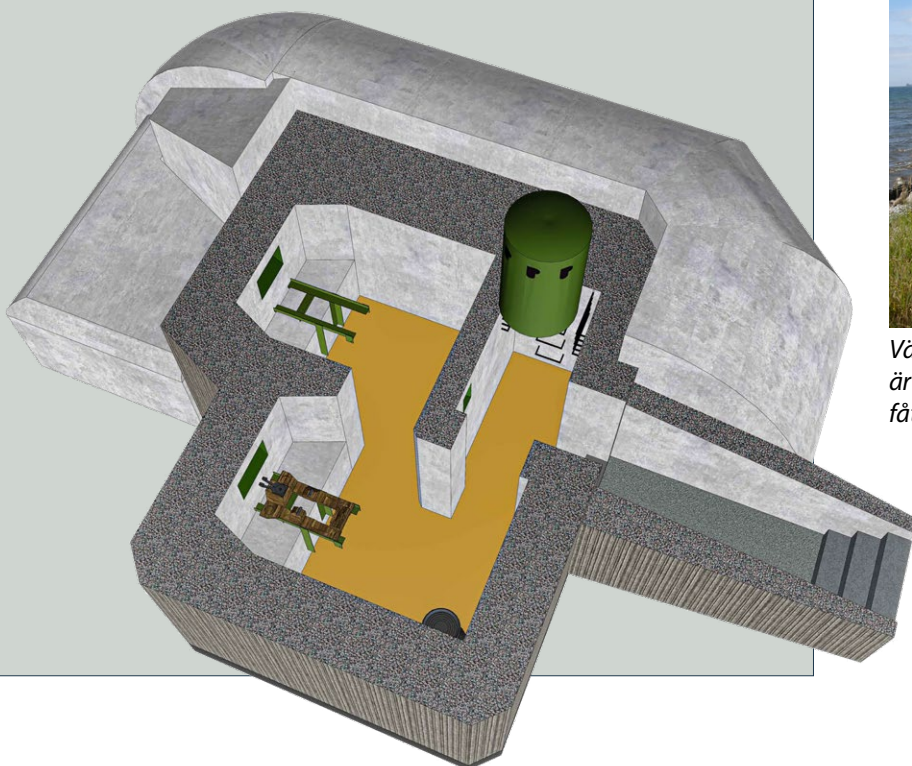

KULSPRUTEVÄRN TYP I

Ett tidigt kulsprutevärn, modell I, skissen visar det ganska enkla utförandet. Notera den skyddande väggen, med skottglugg, som skyddar ingången. De båda kulspruteplatserna är delvis åtskilda av en kort vägg.

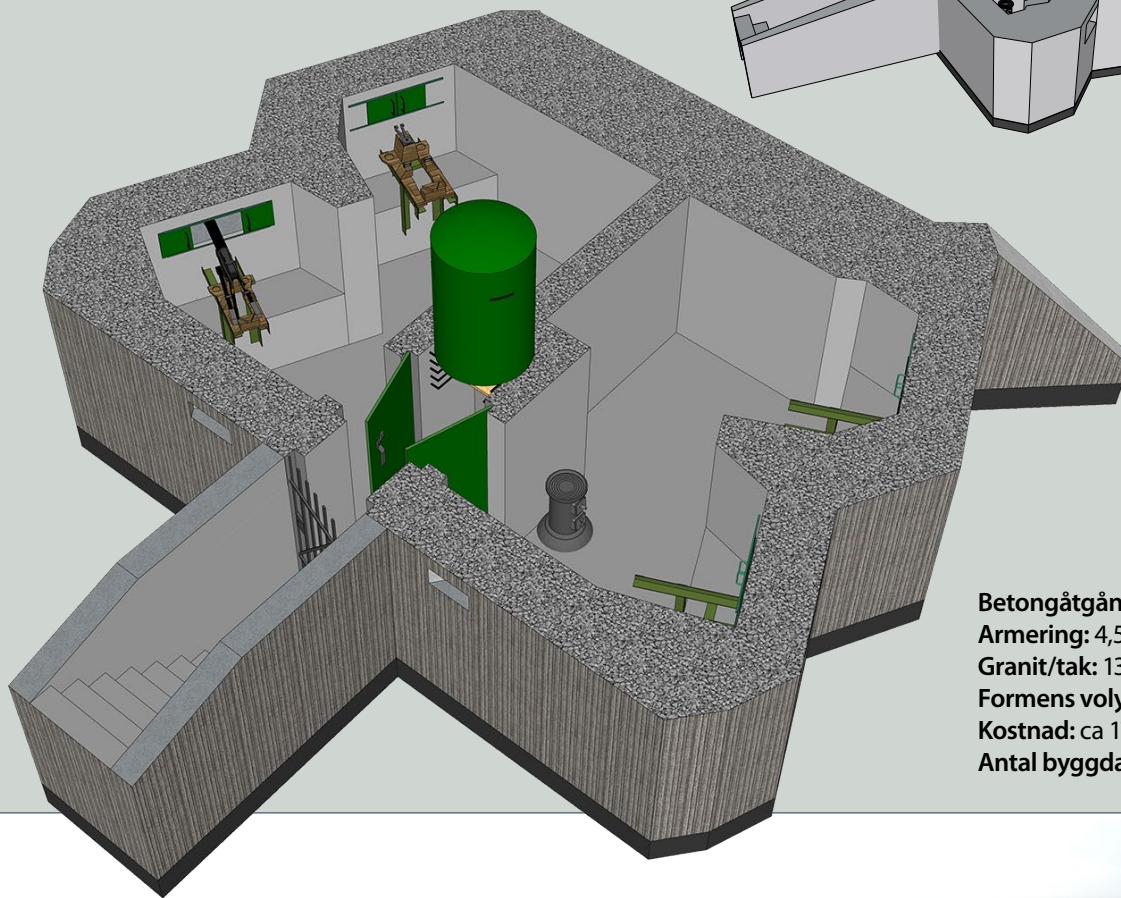
Kulsprutevärn 203 a vid den skånska sydkusten (Mossbystrand). Erosionen har frilagt delar av vänet och bland annat har ingången kommit högt upp. Notera cementringen som var tänkt att användas som skyttevärn eller förråd.

Värn 196, i närheten av Mossbystrand, är ett typiskt Ksp I-värn. Stenmanteln har fått en kraftigt förstärkning i betong.

KULSPRUTEVÄRN TYP II

Skissen visar tydligt hur det stora kulspolutevärn, Ksp II, består av två kulspolutevärn I sammansatta till ett dubbelsidigt värn. Notera att de båda stridsutrymmena är helt åtskilda.

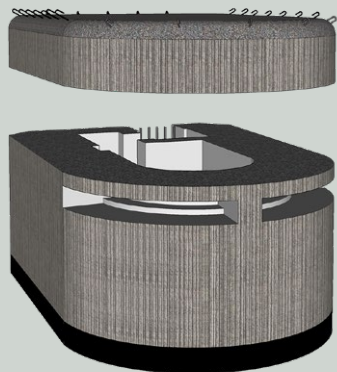
Betonggångång: 78 m³
Armering: 4,5 ton
Granit/tak: 13 m³
Formens volym: 170 m³
Kostnad: ca 17-21 000:-
Antal byggda: 30 st

Konstruktionens "dubbla Ksp I-värn" märks tydligt. Innanför ingången finns ett litet förrum varifrån de båda stridsutrymmena till vänster och höger, nås genom två järndörrar. I det lilla förrummet finns även uppgången till observationshuv. De båda stridsutrymmena är spegelvända kopior av varandra, och båda har dessutom en mindre embrassyr för handeldvapen riktat bakåt. Flera av de stora Ksp II-värnen blev efter andra världskriget till slut ombyggda och utrustades med 7,5 cm stridsvagnstorn, från stridsvagn m/42. Det var inte bara Ksp II-värnen som blev ombyggda. Nästan samtliga modeller av kulspolutevärnen kom att bli ombyggda under det kalla kriget. De flesta av dessa ombyggnader skedde på den skånska syd- och ostkusten, men även längs Öresund skedde upprustning med stridsvagnstorn.

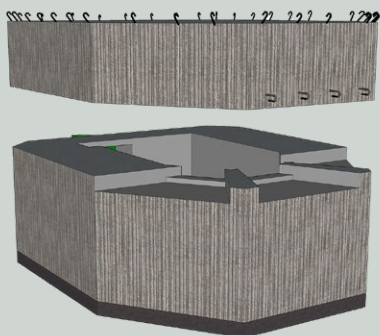
Värn 17, ett Ksp II-värn strax norr om Kyhls Strandbad på den skånska sydkusten. Värnet har varit utrustat med ett stridsvagnstorn som demonterats. En ståliska döljer pjäsbrunnen. Utrymmet runt tornet har varit begränsat och därför har en träplattform fästs på värnet.

OBSERVATIONSVÄRN

De båda observationsvärnen som 3D-skisser. Den tidiga modellen ovan, med sin rundade front och två stora observationsöppningar, byggdes under de tidiga byggnadsetapperna, och då främst på Skånes sydkust. Den senare modellen med kantigt utförande och tre observationsöppningar finns främst på Öresundskusten och i Blekinge.

Betongåtgång: 30 m³
Armering: 2,5 ton
Granit/tak: 5 m³
Formens volym: 80 m²
Kostnad: ca 6-10 400:-
Antal byggda: 88 st

Observationssvärn 205 (2009)

Observationssvärn 324 a (2001)

Bakåtriktad embrassyr.

De båda embrassyrerna i ett kulsprutevärn, Ksp I. Öppningarna är täckta med en kraftig ställlucka i 19 mm järnplåt.

Insidan av en embrassyr. Två kraftiga plåtluckor som stänger öppningen utåt. I fredstid säkrades ytterluckorna med den kraftiga ställluckan. Denna låstes från insidan med en järnstång, fastsatt i ytterluckan, som sedan säkrades med en gängad låsbom.

När det gäller de båda andra (Kg och Kg I), är de stridsvärn avsedda för kulsprutegevär och mycket små och trånga. Det kulsprutegevärsvärn, benämnt "bara" Kg-värn, som byggdes i Blekinge hade ett speciellt utförande eftersom det även var avsett som förläggning för bemanningen. Från nedstigningsöppningen nåddes ett litet förläggningsutrymme med fyra träbriter. Från detta gick sedan en stege upp till det egentliga stridsutrymmet, kupolen, med plats för en eller två man, Kg-skytten och en laddare/hjälpare. Denna typ av värn förekom i flera varianter på andra håll i landet, bland annat i Västergötland (Uddevallalinjen), där det benämndes Lindénvärn. Kg I-värnet, som är ett något större värn, byggdes bara i nordvästra Skåne och är ett åttakantigt kulsprutegevärsvärn. Ingången är genom en låg dörr på ena sidan, belägen under marknivån. Kg I-värnet fick också en mindre version, betecknad Ksp/F (F för flygfält). Dessa byggdes som namnet antyder i anslutning till krigsflygfälten och är nästan en exakt kopia av Ksp I-värnet fast betydligt mindre.

För befälet fanns dessutom en skärmmössa efter engelsk förebild. Även kopplet fanns kvar för officerarna och underofficerarna på m/1939. Kopplet bestod av en blankputsad brun livrem som var kopplad till en axelrem som lades under höger axelklaff. Axelremmen var till för att avlasta livremmen som bar officerarnas och underofficerarnas pistol, bajonett eller sabel. Uniform m/39 var den sista uniformen som både var fältuniform och daglig dräkt/permissionsuniform, allt i ett.

Men den nya uniformen, och utrustningen påverkade inte soldatlivet nämnvärt. Fortfarande var tjänsten densamma; övningar, vakthållning, kaserntjänst och enstaka permissioner.

Man skall inte bli våt om det inte behövs. En grupp ur Beredskapsmuseets uppvisningstrupp tar skydd för regnet. Uniformen är m/39. Nedan är en vapenrock m/39 med infanteriets truppslagstecken.

Truppslagstecken:
Infanteriet m/39

Truppslagstecken:
Artilleriet m/39

Truppslagstecken:
Luftvärnet m/42

En översiktsbild över fästningsön Gråen, strax utanför Landskronas hamnbassäng. På bilden ser man de massiva fästningsvallarna från 1788 och det gamla kruttornet från början på 1800-talet. På bilden syns också flera av de gamla värnen från 1940; G 5 längst bort till vänster, G 4/G 8 till höger och närmast kameran (med glasfiberkupol) G 3 ombyggt till pjäsvärn med stridsvagnstorn. Inget av dessa värn var färdigbyggda vid tiden för berättelsen.

Värn G 1 på den lilla fästningsön Gråen. Här syns tydligt hur nära fästningsön ligger staden Landskrona.

Ur Norringarnas historia 1939-1940 av Erik Kjellqvist kommer följande skildring över några spänningsfyllda dygn vid Öresundskusten.

Försvar av Gråen – Några dagar i april 1940

"...men frågan var om vi skulle få vara i fred var på intet sätt avgjord. Det blev inte Borstahuset för mig och min pluton. Kompaniet anvisades en gymnastiksal på en skola i staden (Landskrona) för ett par timmars vila. Vi faller ihopa på golvet där vi står och snart sover alla den medvetlösas sömn. Men den blir inte lång för kompanichefen och hans plutonchefer. Löjtnant L för oss ner till hamnen där ger han en ny order: Bataljonen skall försvara Landskrona och 5.Komp har fått hamnen på sin lott. L. vänder sig mot mig och pekar över hamnbassängen mot en stenomgärdad låglänt ö med några träd mittpå, nätt och jämt skönjbar i gryningsljuset. Ön täcker hamnbassängens västra sida.

– Du skall med din pluton förhindra landstigning på Gråen. Det går inte att nå västsidan på ön med flackbaneeld här från land. Hamninloppet och norr därom klara vi, resten får du ta hand om. Det finns bara en båt tillgänglig. Den kan ta en grupp i taget dit ut. Den kommer att svara för underhållet, men om det blir strid kan du inte räkna med hjälp och du kommer inte heller att kunna ta dig därifrån. Så det blir till att slåss så länge ni kan.

Jag ställde upp min pluton på skolgården och orienterade om uppgiften. Jag minns jag höll ett tal, det var ju första riktiga uppgiften som väntade, men jag minns inte vad jag sa och det är kanske lika bra det. I hård blåst och envist regn skeppades vi över till Gråen.

Fyledalen, en av de många pärlorna i det skånska landskapet. Fyledalen är 20 kilometer lång, några hundra meter bred och upp till 50 meter djup. Den ligger på gränsen mellan Sjöbo, Ystad och Tomelillas kommuner. I dalens botten rinner Fyleån. Nedan ett litet galleri med skyddsrum av modellen Sk 10 från dessa kustområden.

Skyddsrum 203 b

Skyddsrum 321 av

Skyddsrum 2376

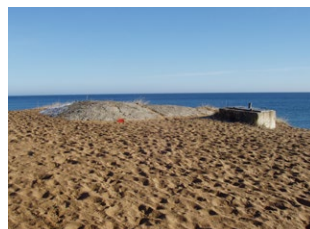
Skyddsrum 22 a

Skyddsrum 212 b

Skyddsrum 2041

Skyddsrum 2501

Skyddsrum 162 a

Skyddsrum 258 b-c

Skyddsrum 2104-2105

Skyddsrum 14 a

Skyddsrum 180 c

De färgglada badhytterna vid Kämpingebukten rimmar illa med de gamla stridsvagnshindren i granit och betong. Detta var ett område som intresserade den tyska krigsmakten under andra världskriget. Foto: Mia Hjortronsteen

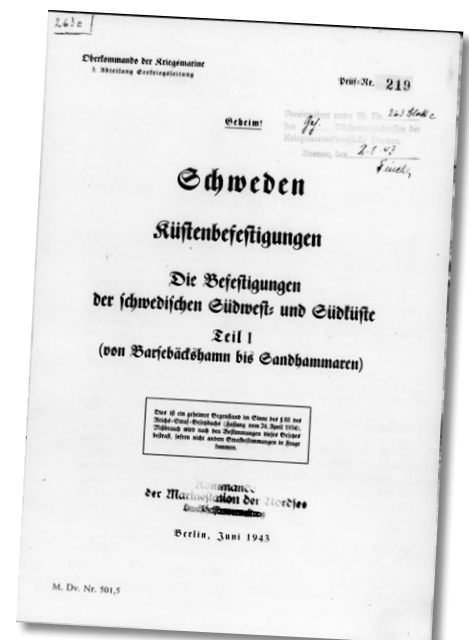
Det tyska intresset för Skånelinjen var stort. Redan under 1939-1940 började man samla uppgifter om byggandet av värnen längs den skånska sydkusten. Förordet ger en bakgrund till rapporten och en översiktlig bild av försvaret på sträckningen. 1943 utkom den tyska marinens översikt och sammanställda uppgifter kring Skånelinjen. Materialet är ganska omfattande och det finns ingen möjlighet att återge det i sin helhet i denna bok. Istället kommer här inledningen och innehållsförteckningen, samt avsnittet om Skanör, Falsterbo och Falsterbokanalen. Inledningen till sammanställningen:

***"Befästningen på den svenska sydväst- och sydkusten
(Från och med juni 1943)***

Del I (Översiktskarta Bilaga I)

Barsebäck till Sandhammaren

Befästningarna på den svenska sydväst- och sydkusten påbörjades huvudsakligen under och strax efter den tyska aktionen i Norge under intrycket av en möjlig attack även i Sverige och som ett erkännande av den speciella risken för denna del av den svenska kusten, och har kontinuerligt utökats sedan dess. Försvarssystem av olika slag sträcker sig i en nästan oavbruten följd i denna kustremsa. De viktigaste pelarna i försvaret är bunker- och försvarspositioner, som stöds av lätta vapen.

Omslaget till den tyska sammanställningen från 1943.

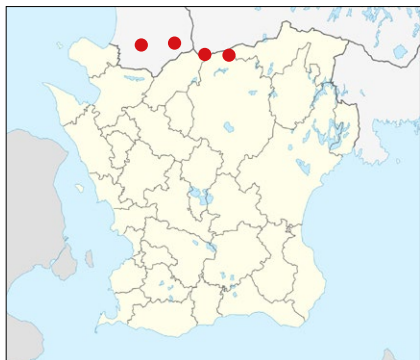

SMÅLANDSLINJEN

– KUSTFÖRSVAR ELLER GRÄNSFÖRSVAR?

Fordonshindret vid Gundratorps kvarn i norra Skåne.

Markeringar över skansar och ställningar i Halland och norra Skåne. Det var här som den tänkta Smålandslinjen skulle sträckt sig. Det finns säkert mer att upptäcka i terrängen i dessa områden.

”Den 24 februari 1941 anbefalldes ny rekognosering av den förut nämnda bakre ställningen Laholm – Markaryd – Hanöbukten, varvid skulle räknas med ett från 6 till 2½ miljoner minskat belopp.

Det besparade beloppet avsågs för Övre Norrland. På annan plats har nedan nämnts, att den bakre ställningen aldrig kom till utförande”.

”Den 24.2. översände ÖB avskr av skr till ch I.förd. Häri erinrades, att tidigare genom försorg av ch. I.armékåren rek utförts, avsedda att fastställa behovet av bef, därest en i huvudsak sammanhängande befinje skulle skapas i linjen Pukavik – Knäred (1.ak den 27.9.1940) ”genom fördch försorg skall – med stöd av de tidigare utförda rek undersökas, huru ett modifierat befsystem, begränsat till att omfatta fasta punkter i anslutning till vägarna (främst de för motortrp framkomliga) lämpligen skall kunna anordnas i nämnda linje. Vid rek skall iakttas: att de fasta punkterna göras försvarbara åt alla håll och, där så erfordras, förses med strvhinder; att skyddsrum i förening med öppna eldställningar komma till utförande, där stridsvärn med fasta skjutriktningar icke bedömas medgiva betryggande eldverkan (ev komplettera dessa); att av KAFS godkända typer på värn, skyddsrum och strvhinder skola tillämpas, samt att kostnaderna skola begränsas i möjligaste mån och i vart fall hållas inom en maximal ram av 2 500 000 kr. Rapport i 2 ex avgives, så snart omständigheterna medgiva” Härtill bestämmelser om rapportens form.

Den 7.3 översände KAFS till ch I.förd ”Värntyper för rekognoseringsändamål nr 41 03 03” att ligga till grund för förslag till bef.” (Beredskapsverket)

De gamla värnen släta betongväggar har i "modern" tid blivit populära ytor bland "konstnärer" eller klottrare, som kanske är ett bättre uttryck. Det finns dock undantag, även om de är sällsynta. I städerna lades stora pengar på klottersanering och tekniker som skulle förhindra klottrarnas sprayfärger att fasta i betongen.

Men det finns dock undantag att finna bland Skånelinjens många värn. Sedan är det ju en smaksak vad man tycker och betongmålning. På Österlen, som är känt för sina konstnärer och konstrundor, har åtminstone ett värn "dekorerats" av en erkänd konstnär. Värnet ligger på militärt område och detta bidrar naturligtvis till att skydda värnet från ett annat klottrande.

Österlen är bland annat känt för sina konstnärer och den stora konstrundan på våren, som brukar locka 10 000-tals besökare. Men även bland Skånelinjens värn finns det konst. Här är pjäsvärnet 835, ett plomberat värn för stridvagnstorn m/42 i norra kanten av Ravlunda skjutfält. Värnet har smyckats av konstnären Curt Hillfon som bodde inter så långt från skjutfältet. Textens uppmaning "Flyg högt, simma lugnt" stämmer väl in på målningarna.

Gösta Curt Hillfon, född 18 oktober 1943 i Stockholm, död 19 mars 2018 i Kristianstad, var en svensk målare, grafiker och tecknare. Hillfon växte upp i Stockholm, men var sedan 1960-talet verksam på Österlen i Skåne och hade sin ateljé i det gamla bränneriet i Maglehem utanför Degeberga. Han utbildade sig i Stockholm på Konstfack 1960-1963 och vid Kungliga Konsthögskolan 1966-1971. Hillfon hade en rad separatutställningar på ett flertal gallerier runt om i Sverige och även ställt ut på Lunds konsthall och Göteborgs konsthall. Han är representerad på de flesta konstmuseer i Sverige.

831 Pv Ravlunda

832 Ksp III Ravlunda

833 Ksp III Ravlunda

834 Pv Ravlunda

835 Ksp III Ravlunda

837 Pv Juleboda

838 Ksp III Juleboda

839 Obs Juleboda

840 Ksp III Juleboda

841 Pv Juleboda

842 Ksp III Juleboda

843 Ksp III Rigeleje

844 Pv Rigeleje

848 Ksp III Friseboda

849 Ksp III Friseboda

850 Pv Friseboda

851 Ksp III Friseboäng

852 Obs Furuboda

853 Ksp III Furuboda

854 Pv Furuboda

856 Pv Segesholmsbäcken

855 Ksp III Segesholmsbäcken